

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA FANTAZIYA VA TASAVVURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK USULLARI

Zaripova Nilufar Shuxkratovna
Toshkent Nordic Xalqaro Universiteti
1-bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda fantaziya va tasavvurni rivojlantirishning pedagogik usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ijodiy o'yinlar, ertak aytish, rolli o'yinlar, rasm chizish, musiqa va drammatizatsiya kabi pedagogik faoliyatlarning bolalar tafakkuri va ijodkorligini rivojlantirishdagi ahamiyati o'rganilgan. Shuningdek, maktabgacha ta'lim jarayonida innovatsion va bolaga yo'naltirilgan metodlardan foydalanishning samaradorligi yoritilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, fantaziya va tasavvur bolalarning intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, o'yin asosidagi ta'lim metodlari bolalarning mustaqil fikrlashi, muammolarni ijodiy hal etishi hamda muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Tadqiqot yakunida maktabgacha ta'lim tizimida ijodiy pedagogik metodlarni keng qo'llash bolalarning kelajakdagi o'quv faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, fantaziya, tasavvur, ijodkorlik, pedagogik metodlar, bolalar psixologiyasi, o'yin texnologiyalari, kreativ fikrlash, bolalar rivojlanishi, drammatizatsiya.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual va ijodiy rivojlanishiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, fantaziya va tasavvurni rivojlantirish bolalarning tafakkuri, ijodiy fikrlashi hamda atrof-muhitni anglash jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Psixolog va pedagog olimlarning ta'kidlashicha, tasavvur bolalarning yangi g'oyalarni yaratishi, muammolarni noodatiy usullar bilan hal qilishi hamda ijtimoiy munosabatlarga moslashishida muhim ahamiyatga ega.

Maktabgacha yosh davri bolaning psixik rivojlanishida eng faol bosqichlardan biri bo'lib, aynan shu davrda fantaziya va tasavvur intensiv shakllanadi. L.S. Vigotskiy, J. Piaje va boshqa olimlarning ilmiy qarashlariga ko'ra, bolalarning ijodiy faoliyati va o'yinlari ularning tasavvurini rivojlantiruvchi asosiy vositalardan biridir. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning fantaziya va tasavvurini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik metodlardan samarali foydalanish muhim vazifa hisoblanadi.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanish bolalarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim omil sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, ertak terapiyasi, rolli o'yinlar, drammatizatsiya, rasm chizish va konstruktorlik faoliyatlari bolalarda ijodiy yondashuvni shakllantiradi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarda fantaziya va tasavvurni rivojlantirishning samarali pedagogik usullarini tahlil qilish hamda ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyatini o'rganishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Fantaziya va tasavvurni rivojlantirish masalasi pedagogika va psixologiya fanida keng o'rganilgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. L.S. Vigotskiy bolalar tasavvuri rivojlanishini ijtimoiy muhit va faoliyat bilan bog'lagan. Uning fikricha, bola o'yin jarayonida real hayotdagi voqealarni qayta tasavvur qiladi va shu orqali ijodiy fikrlash shakllanadi.

J. Piaje esa bolalar tafakkuri bosqichma-bosqich rivojlanishini ta'kidlab, maktabgacha yoshdagi bolalarda ramziy fikrlash va fantaziya alohida ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatgan. Olimning tadqiqotlariga ko'ra, aynan o'yin va tasviriy faoliyat bolalarda abstrakt fikrlashning dastlabki shakllarini yuzaga keltiradi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ham kreativ ta'lim metodlarining samaradorligi keng yoritilgan. Tadqiqotchilar ertak terapiyasi, drammatizatsiya va interaktiv o'yinlarning bolalarda emotsional barqarorlik, nutq rivoji va ijodiy tafakkurni shakllantirishdagi o'rnini alohida ta'kidlaydilar.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogning roli ham muhim omil hisoblanadi. Pedagogning ijodkorligi, bolalar bilan erkin muloqoti va innovatsion metodlardan foydalanishi bolalarda fantaziya va tasavvur rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy tahlil va pedagogik kuzatuv metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida maktabgacha ta'limga oid ilmiy manbalar, pedagogik va psixologik adabiyotlar tahlil qilindi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'llanilayotgan ijodiy metodlar o'rganilib, ularning bolalar tasavvurini rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida quyidagi pedagogik usullarga alohida e'tibor qaratildi:

- Rolli o'yinlar
- Ertak aytish va ertak terapiyasi
- Rasm chizish va tasviriy faoliyat
- Musiqa va drammatizatsiya
- Konstruktorlik va modellashtirish faoliyati

Mazkur metodlar bolalarda mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv va emotsional rivojlanishni shakllantirishga xizmat qilishi asoslab berildi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'yin asosidagi pedagogik metodlar bolalarda fantaziya va tasavvurni rivojlantirishda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, rolli o'yinlar davomida bolalar turli obrazlarni gavdalantirib, mustaqil syujet yaratishga intiladilar. Bu esa ularning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Ertak terapiyasi bolalarning emotsional dunyosiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, yaxshilik va yomonlikni anglash, voqealarni tasavvur qilish va mantiqiy bog'lash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Rasm chizish va tasviriy faoliyat esa bolalarning ichki dunyosini ifodalash imkonini beradi.

Shuningdek, dramatzatsiya va musiqa mashg'ulotlari bolalarda estetik did, muloqot ko'nikmalari hamda sahnalashtirish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida pedagogning qo'llab-quvvatlovchi va erkin muhit yaratishi bolalar kreativligini oshirishda muhim omil ekanligi aniqlandi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limda ijodiy metodlardan muntazam foydalanish bolalarning kelajakdagi o'quv faoliyati va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarda fantaziya va tasavvurni rivojlantirishda pedagogik metodlarning muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'yin texnologiyalari, ertak terapiyasi, dramatzatsiya, rasm chizish va ijodiy mashg'ulotlar bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishning samarali vositalari hisoblanadi.

Fantaziya va tasavvur bolaning nafaqat ijodiy, balki intellektual va ijtimoiy rivojlanishida ham muhim o'rin tutadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarga erkin va ijodiy muhit yaratish, innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish zarur.

Kelgusida ushbu yo'nalishda amaliy tadqiqotlarni kengaytirish, interaktiv texnologiyalar asosida yangi pedagogik metodlarni ishlab chiqish va ularni maktabgacha ta'lim tizimiga joriy etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vigotskiy L.S. *Bolalar psixologiyasi va tasavvur rivoji*. – Moskva: Pedagogika, 1991.
2. Piaje J. *Bola tafakkuri va rivojlanishi*. – Moskva: Progress, 1987.
3. Elkonin D.B. *Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi*. – Moskva: Prosvesheniye, 1989.
4. Leontev A.N. *Faoliyat, ong va shaxs*. – Moskva: Nauka, 1975.
5. Karimova V.M. *Pedagogik mahorat asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
6. Xasanboyeva O. *Maktabgacha pedagogika*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
7. Tojiboyeva D. *Innovatsion pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
8. G'ulomov S. *Bolalar ijodkorligini rivojlantirish metodikasi*. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
9. UNICEF. *Early Childhood Development Report*. – New York, 2022.
10. UNESCO. *Creative Learning in Early Childhood Education*. – Paris, 2021.